

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

התגובה המפורטת של דובר צה"ל לסרט 'נז"א':

הסרט 'נז"א' מציג תמונה מעוותת, מטעה ולא מציאותית של תהליך התכנון ותקיפת המטרות בצה"ל.

הנרטיב של הסרט מבוסס על טעויות עובדתיות מהותיות, הנובעות מהצגה מסולפת ומניפולטיבית (מענה מפורט לטענות מרכזיות בסרט מובא בהמשך תגובה זו). הוא מורכב מעדויות של אנשים אנונימיים, שככלל, מתארים חוויות משלב מוגבל וראשוני בתהליך שכולל שלבים נוספים רבים. התוצאה היא תיאור לא נכון ומטעה מאוד של המציאות. בנוסף, יוצרי הסרט משמיטים פרטי הקשר הכרחיים להבנת המלחמה בעזה ולהבנת התנהלות צה"ל במהלכה, כדי להתאים את הצגת הדברים לנרטיב שהסרט מקדם. הסרט מעמיק את עיוות המציאות באמצעות עריכה מניפולטיבית של ראיונות והקבלות למעשי זוועה היסטוריים, תוך ייחוס שקרי ובלתי-מבוסס של כוונות זדון לצה"ל שה"ראיות" המוצגות בסרט ממילא אינן מבססות. המרואיינים מעלים דילמות קשות שלחימה אסימטרית מעוררת, אך התיאור הפשטני של הסרט אינו מתייחס לדילמות אלה ברצינות הראויה.

הסרט מעוות את המציאות בדרכים שונות, והראשונה שבהן מתחילה בשם שנבחר לו. בשפה הצבאית, 'נז"א' הוא קיצור של "נזק אגבי" – מונח מקצועי הרווח בכל צבא שומר-חוק בעולם, ומשמש מזה שנים רבות גם בצה"ל לתיאור פגיעה היקפית הנגרמת כתוצאה מתקיפת מטרה צבאית. באופן אבסורדי, הסרט מציג את המאמץ החרוג ואת רמת הפירוט שצה"ל משקיע בהערכות פגיעה כאלו כראיה לאדישות לחיי אזרחים.

במציאות, הערכת הפגיעה הצפויה באזרחים היא דרישה בדין הבין-לאומי, וצה"ל מבצע הערכה זו כדי שמפקדים יוכלו לקבוע אם התקיפה חוקית, להורות על אמצעי זהירות נוספים ולשנות את התוכנית, או לבטל את התקיפה, וכל זאת על מנת לצמצם ככל הניתן את אפשרות הפגיעה באזרחים בלתי מעורבים – כפי שמפקדי צה"ל עשו פעמים רבות במהלך המלחמה.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

צה"ל פתוח לשמיעת ביקורת כנה על התנהלותו, ומייחס חשיבות להפקת לקחים מטענות מבוססות ולשיפור מתמיד של דרכי פעולתו. צה"ל כפוף לדין הבין-לאומי ההומניטרי ומחויב לו, נהליו המבצעיים נועדו ליישם חובות משפטיות אלה, והוא מפעיל יחידות ומנגנונים ייעודיים לצמצום הפגיעה באזרחים. חשדות להפרת הדין או פקודות צה"ל נבחנים, וככל שהדבר מוצדק, מטופלים באמצעות הליכים משמעתיים, חקירה פלילית או צעדים אחרים.

בניגוד למקובל, יוצרי הסרט לא העבירו את טענותיהם לצה"ל לבדיקה ולקבלת תגובה לפני הפרסום, ולא סיפקו עותק של הסרט לאחר הקרנתו אף שצה"ל ביקש הסב. הם אף לא מסרו פרטים שמאפשרים לזהות את האירועים הפרטניים שלכאורה מוזכרים בסרט. לצורך בחינת תוכני הסרט, צה"ל מסתמך על סקירה מפורטת שמסר נציג שנכח בהקרנה פומבית, והסתייע בתיאורים פומביים נוספים, וכן בהתבטאויותיהם הפומביות של יוצרי הסרט עצמם.

תגובה זו נחלקת לשני חלקים עיקריים: הראשון בוחן את בעיות הרוחב בתוכן הסרט ובאופן יצירתו; השני מתייחס לטענות מרכזיות בסרט.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

חלק א': בעיות רוחב בסרט וביצירתו:

1. מרואיינים המתייחסים לעניינים שמעבר לידיעתם ולתחום מומחיותם:

המרואיינים האנונימיים בסרט המתייחסים להליך התקיפה בצה"ל מתוארים כמי ששירתו בתפקידי מודיעין בצה"ל. תיאוריהם מתמקדים, ככלל, בשלבים מוגבלים וראשוניים העוסקים במודיעין, ולא בתהליך הרחב בהרבה של תכנון ואישור תקיפות בצה"ל, אשר כלל אינו מצוי תחת אחריות חיל המודיעין אלא תחת אחריות גופים מבצעיים המנהלים ומבצעים תהליכי תקיפה. הסרט מתייחס לתיאורים אלה כאילו הם מוכיחים מה היו ההחלטות שהתקבלו לבסוף בנוגע לתקיפה.

אולם, גם בהנחה שהמרואיינים אכן שירתו בתפקידים אלה והתכוונו לתאר נאמנה את מה שראו (או – ובכך יש טעם נוסף לפגם – לתאר דברים ששמעו מאחרים), מאפיין משותף לטענות רבות המוצגות בסרט הוא היכרות או הבנה בלתי מספקות של שאר השלבים בתהליך התקיפה הרחב, המתקיים מעבר לביצוע משימותיהם של המרואיינים. התוצאה היא טעויות מהותיות והצגה מסולפת של מדיניות התקיפה של צה"ל (דוגמאות ספציפיות מובאות בהמשך תגובה זו).

לדוגמה, מרואיין עשוי לציין הערכה כללית וראשונית של מספר האזרחים שנכחו באזור סביב מטרה ששקלו לתקוף, ולסבור בטעות שזו הייתה ההערכה הסופית שעל בסיסה בוצעה תקיפה. אולם נתון זה אינו מביא בחשבון אמצעים שעליהם הוחלט בהמשך ההליך כדי לצמצם את הפגיעה באזרחים, ולפיכך אינו מלמד כמה אזרחים היו צפויים להיפגע מהתקיפה שתוכננה לבסוף. אמצעים כגון מיקוד התקיפה ברכיבים מסוימים של המטרה, התאמת אמצעי הלחימה או עיתוי התקיפה, וקבלת מידע עדכני על התפנות אזרחים בעקבות אזהרות שמסר צה"ל, עשויים לשנות במידה ניכרת מאוד את ההערכה בדבר זהותם של מי שצפויים להיות בסיכון.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

לפי נוהלי צה"ל, על המפקדים לבחון מראש את מידתיותה של כל תקיפה מתוכננת, ולוודא כי הפגיעה האגבית הצפויה באזרחים וברכוש אזרחי **אינה מופרזת ביחס להישג הצבאי** הקונקרטי והישיר הצפוי מהתקיפה. בד בבד, עליהם להורות על נקיטת אמצעי זהירות למניעת הפגיעה באזרחים או לצמצומה ככל האפשר. בעלי מקצוע מעריכים את היקפה ואופייה של פגיעה זו ומציעים אמצעים ושיטות חלופיים שפגיעתם פחותה. יועצים משפטיים צבאיים עורכים בחינה משפטית כחלק מתהליך תכנון המטרות ומעבירים התניות והמלצות ביחס לתקיפות.

במהלך המלחמה, מפקדים החליטו על הטלת מגבלות נוספות על תקיפות, שינויים בתוכניות תקיפה, החזרת הצעות להמשך תכנון, או על סירוב לאשרן בשל הפגיעה הצפויה באזרחים – לעיתים בשלב התכנון ולעיתים בזמן אמת, פעמים רבות בעקבות זיהוי נוכחות בלתי צפויה של אזרחים בסמוך טרם ביצוע התקיפה.

עדות המוגבלת לשלבים מקדמיים בתהליך אינה מלמדת מה היו ההערכות הסופיות שעליהן הסתמכו המפקדים, התנאים שהציבו, אמצעי הזהירות שננקטו בעת הביצוע או תוצאותיה בפועל של התקיפה. מעבר לכך, עדות של חוקר מודיעין בדרג עבודה אינה יכולה לייצג באופן מהימן את מלוא הליך התקיפה של צה"ל, שבו משתתפים אנשי מקצוע נוספים, או את כלל נהלי ומדיניות התקיפה של צה"ל, שאינן חלק אינטגרלי מאחריותו המקצועית של גורם כזה. לפיכך, אין להתייחס לעדויות אלה כאל תיאור מלא של מדיניות, סקירת החלטות שהתקבלו, או של תוצאות תקיפה שהתרחשו בסופו של דבר. למרות ההטעיה שבכך, זוהי בדיוק המסקנה שהסרט מזמין את הצופים להסיק.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

2. טעויות מהותיות הנובעות מפגמים בתחקיר ובבדיקת העובדות:

יוצרי הסרט יכלו לזהות מבעוד מועד את הטעויות המהותיות שנראות בסרט ולהימנע מהן, אילו קיימו בתום לב תהליכי אימות ובדיקה מספקים של עובדות והצלבת מקורות כמקובל. התוצאה הסופית מלמדת שהם לא עשו כן. מלבד עדויות אנונימיות של אנשים שתפקידיהם המדויקים והידע שלהם ממקור ראשון אינם ידועים, יוצרי הסרט אינם מפנים לפקודות צבאיות, לתיעוד מזמן האירוע או לראיות תומכות אחרות. העדויות שעוסקות באירועי תקיפה לכאורה לא מציינות מטרה מסוימת, תאריך, מקום או נפגעים מדווחים, וכך מותירות את הטענות כלליות ובלתי ניתנות לאימות. בדרך זו יוצרי הסרט גם שוללים מן הצופים את האפשרות להעריך ולבדוק את טענותיהם באופן עצמאי.

בניגוד למקובל בתחקירים עיתונאיים, יוצרי הסרט אף בחרו שלא להעביר את טענותיהם לצה"ל לפני הפרסום. הימנעותם מכך מעוררת ספק באשר לנכונותם של יוצרי הסרט לבחון את הנרטיב שלהם אל מול הסברים וראיות העשויים לסתור אותו.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

3. טשטוש פרטי הקשר הכרחיים להערכת התנהלותו של צה"ל:

הסרט לא נותן משקל ראוי לפרטי הקשר הכרחיים להערכת התנהלותו של צה"ל במלחמה, ובכלל זה למתקפת 7 באוקטובר, להיטמעות הצבאית של ארגון הטרור חמאס בתוך האוכלוסייה האזרחית בעזה, ולצעדים שנקט צה"ל כדי להגן על אזרחים בתנאים אלה.

א. ההקשר של מתקפת ה-7 באוקטובר חיוני – לא לשם יצירת איזון בהצגת סבלם של שני הצדדים, אלא כדי לאפשר לצופה שאינו מצוי בפרטים להבין את האיום הביטחוני החמור שחמאס הציב לישראל אשר בא לידי ביטוי באותה מתקפה, ובהמשך לכך, את הסיבות הביטחוניות לפעולותיה הצבאיות של ישראל נגד חמאס בעזה. הסרט אינו נותן משקל הולם למתקפת 7 באוקטובר, ובהמשך לכך, יוצריו מציגים באופן מסולף לחלוטין את יעדיה של ישראל במלחמה.

ב. **חמאס הטמיע באופן שיטתי ונרחב פעילים צבאיים, אמצעי לחימה ותשתיות צבאיות בתוך אזורים אזרחיים ומתחת להם, תוך ניצול בתי חולים, מתקני או"ם, בתי ספר ומסגדים לצרכים צבאיים, כפי שתועד פעמים רבות. חמאס השתמש באזרחים כדי להגן על פעילות צבאית, ופעיליו מקיימים פעילות צבאית בלבוש אזרחי. זהו הקשר חיוני להבנת הנושא העומד במרכז הסרט: האתגרים שבזיהוי מטרות צבאיות המוסתרות בסביבה אזרחית, והצורך לברר היכן ישנם אזרחים ולהעריך כיצד תקיפת אויב עלולה להשפיע עליהם. התייחסות להקשר זה נדרשת גם כדי להבין מדוע הלחימה בעזה התנהלה מלכתחילה בסביבה אורבנית והשליכה לרעה על אזרחים – כבחירה של חמאס ולא של ישראל.**

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

ג. כמו כן, הסרט משמיט צעדים קונקרטיים שנקט צה"ל כדי לצמצם פגיעה באזרחים. נציין חלק קטן מהם – במלחמה בוטלו תקיפות רבות או לא אושרו מלכתחילה בשל הסיכון לאזרחים. תקיפות תוכננו בשיטות ובאמצעים שנועדו לצמצם נזק לאזרחים ככל הניתן. צה"ל הקצה כוח אדם ומשאבים רבים להגנה על אזרחים, ובכלל זה מכלול ייעודי לצמצום הפגיעה באזרחים שמסר אזהרות לאזרחים ועקב אחר נוכחותם ברחבי הרצועה. צה"ל מעסיק מערך גדול של יועצים משפטיים עצמאיים, המסייעים להבטיח עמידה בדיון. באמצעות מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש), ישראל גם תיאמה פעילות הומניטרית ואפשרה הכנסת אספקה הומניטרית וסחורות אזרחיות לעזה (יותר מ-3.9 מיליון טונות של מזון הוכנסו מאז אוקטובר 2023). פעולות אלה מפריכות את ההצגה של צה"ל בסרט כאדיש לפגיעה באזרחים.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

חלק ב': בחינת טענות מרכזיות בסרט:

התשובות שלהלן מתייחסות לטענות מרכזיות בסרט ומבהירות את ההקשר העובדתי והמשפטי הרלוונטי. הרשימה לא כוללת את כל הטענות השגויות והמסולפות המופיעות בסרט.

טענה: ניתן אישור להריגת 500 אזרחים בתקיפה אחת.

צה"ל מעולם לא תכנן, אישר או ביצע תקיפה כלשהי בעזה שבה היה צפוי כי ייהרגו 500 אזרחים, או מספר המתקרב לכך. בשום שלב גם לא נטען ברצינות נגד צה"ל שתקיפה שלו גרמה למספר הרוגים כזה או קרוב לכך. יוצרי הסרט בחרו להבליט טענה זו (ואף שילבו אותה בקדימון הרשמי לסרט), אף שבהכרח לא היו יכולים לאמתה, ושלא היו בידיהם ראיות לביסוסה.

טענה: ניתן היה לתקוף פעילים זוטרים שנכללו ב"לבנדר" כאשר מספר הנפגעים האזרחים הצפוי היה עד 20; כשמדובר במפקדים בכירים, ניתן היה לתקוף שכונות שלמות עם 200 נפגעים צפויים.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

טענה זו מבוססת על שתי טעויות לפחות: היא מציגה סף עקרוני המחייב אישור של דרג בכיר כאילו הוא היתר לתקיפה, ומציגה מאגר מידע כאילו הוא רשימת מטרות. ההוראות המחייבות בצה"ל מעולם לא נתנו אישור אוטומטי לתקיפות של מטרות המסכנות מספר קבוע מראש של אזרחים.

לפי הוראות צה"ל, בכל תקיפה ותקיפה מחויב המפקד המחליט עליה לבצע הערכה פרטנית בשאלה אם התקיפה צפויה להיות מידתית לפי הדין הבין-לאומי ההומניטרי – כלומר, אם אובדן חיי האזרחים הצפוי, הפציעות הצפויות לאזרחים וכן הנזק הצפוי לאובייקטים אזרחיים לא יהיו מופרזים ביחס ליתרון הצבאי הקונקרטי והישיר הצפוי מהתקיפה. בהתאם לשיקולים צבאיים ולנסיבות המשתנות, הוראות צה"ל עשויות לחלק את הסמכות להחליט על תקיפות בין דרגי פיקוד שונים, ולחייב אישור בדרגים בכירים יותר כאשר אומדן הפגיעה באזרחים עולה על ספים מסוימים. זהו נוהג מקובל בצבאות מערביים, המשלבים, ככלל, רבדים נוספים של הסדרה ופיקוח בתחום התקיפה מטעמים אסטרטגיים, מבצעיים וטקטיים, שאינם בהכרח משפטיים באופיים.

הוראות צה"ל לעולם אינן פוטרות מפקד כלשהו מן החובה לערוך הערכת מידתיות פרטנית לתקיפה. נראה כי המרואיין בסרט מבלבל בין סף סמכות האישור לבין אישורה של תקיפה בפועל (ואכן, לפי יוצרי הסרט, מדובר בחוקר מודיעין ולא בגורם מבצעי העוסק בתקיפות מטרות). סף סמכות אישור כזה אינו מספר מותר של נפגעים אזרחים; הוא קובע רק מי מוסמך לאשר תקיפה.

באופן ספציפי, סף סמכות אישור של 200 נפגעים לתקיפה של מטרה מעולם לא חל ולא היה קיים. ספי סמכות האישור לתקיפת מטרות בהוראות צה"ל מתייחסים למספרים נמוכים בהרבה. מעולם לא אושרה או בוצעה תקיפה של מטרה כזו ברצועת עזה, ולא הועלתה טענה מהימנה כי תקיפת מטרה גרמה למספר דומה של נפגעים.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

"לבנדר" אינו מאגר של מטרות מאושרות לתקיפה. כפי שצה"ל הסביר בעבר בהודעה

פומבית, זהו מאגר מידע שמטרתו להצליב מקורות מודיעיניים כדי להפיק שכבות מידע עדכניות על פעילים בארגונים חמושים מאורגנים. הכללתו של אדם ב"לבנדר" אינה מזהה אותו כמטרה, ובוודאי אינה מהווה אישור לתקוף אותו. נראה כי גם תיאור שגוי זה נובע מכך שהמרואיינים אינם מכירים את כלל שלבי הליך התקיפה.

למידע נוסף בנושא מדיניות התקיפה של צה"ל, ראו את התגובה המפורטת של צה"ל למאמר בניו-יורק טיימס שפורסמה ב-26 בינואר 2025: מדיניות התקיפה בצה"ל בשבועות הראשונים למלחמה בין חמאס לישראל.

טענה: ספירת ה"נז"א' של צה"ל (הערכת הנזק האגבי) אינה מבחינה בין בגירים לקטינים.

כך מחייב הדין הבין-לאומי ההומניטרי: אזרח הוא אזרח ללא קשר לגילו, ואין מייחסים לחייו של אזרח כלשהו ערך נמוך יותר. הערכת הנזק האגבי היא נתון שהמפקד שוקל לפני שהוא מחליט אם ניתן לבצע תקיפה, ולאורך המלחמה הובילה נוכחותם של אזרחים מקטגוריות שונות, ושל ילדים בפרט, מפקדים לבטל תקיפות, לדחותן או לתכנן מחדש.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

טענה : הפגיעה בפועל באזרחים כתוצאה מהתקיפות לא נבדקת לאחר מעשה.

מספר יחידות בצה"ל בוחנות את תוצאות התקיפות, בין היתר באמצעות מעקב אחר דיווחים על פגיעה באזרחים. נראה שהמרווינים בסרט, שלפי יוצריו שירתו ביחידות מודיעין מסוימות, אינם נמנים עם יחידות אלה ואינם מצויים בעמדה המאפשרת להם להעיד בנושא זה. ככלל, כוחות צה"ל אינם נמצאים במקומות שבהם מטרות מותקפות מן האוויר, ויכולתו של צה"ל לאמת דיווחים על נפגעים או להשיג מידע מלא עליהם הינה מוגבלת. בכפוף למגבלות אלה, צה"ל מקיים מעקב באמצעות מקורות גלויים ובמידת הצורך גם באמצעים אחרים. בדיקה זו משמשת להנעת תחקורים של מאות מקרים שהתרחשו בלחימה ובסיס להפקת לקחים. בנפרד מכך, בצה"ל ישנה חובה לדווח על כל חשד להפרת הדין או פקודות צה"ל, וכל חשד כזה נבחן. בהתאם לממצאים, עשוי להיערך בירור עובדתי נוסף. הפרקליט הצבאי הראשי קובע אם יש מקום לחקירה פלילית או לנקיטת צעדים אחרים.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

טענה : בינה מלאכותית יצרה באופן עצמאי עשרות אלפי מטרות אנושיות שהותקפו.

בצה"ל, בינה מלאכותית אינה קובעת אם אובייקט או אדם יוגדרו כמטרה, או אם מטרה תותקף. מטרות מבוססות מודיעין מזוהות בידי חוקרים אנושיים לפי נהלים מוגדרים ומאשרות בידי קצין מודיעין מוסמך אחד לפחות. לאחר מכן הן עוברות לתהליך תכנון ואישור תקיפה רחב יותר, שבו משתתפים קצינים מקצועיים נוספים, ובסופו מתקבלת החלטה על התקיפה בידי מפקד מבצעי, בכפוף לכללי הדין הבין-לאומי ההומניטרי. כלי עיבוד מידע שונים משמשים בשלב משנה של תהליך זיהוי המטרות, כדי לסייע בהצלבת מאגרי מידע מודיעיניים שחוקרים אספו והעריכו קודם לכן, במטרה למקד את חוקר המודיעין במידע שנראה רלוונטי למחקרו השוטף. כלים אלה אינם יכולים לזהות ולבחור באופן עצמאי מטרות לתקיפה בצה"ל. לחמאס עשרות אלפי פעילים צבאיים, והוא מסתיר את נכסיו הצבאיים בסביבה האזרחית; הסתרה זו מחייבת מאמץ מודיעיני משמעותי לפני שניתן לקבוע כי אדם או אובייקט הם מטרה לגיטימית לתקיפה.

הכלים נועדו לדייק מאמץ זה, בהתאם לדין הבין-לאומי ההומניטרי, ולא להחליף את הגורם האנושי. ייתכן שהטענה בסרט נובעת מחוסר היכרותם של מרואיינים עם מלוא שרשרת האישורים ותהליך התקיפה המלא. למידע נוסף בנושא זה, ראו את הודעת צה"ל שפורסמה ב-18 ביוני 2024: השימוש של צה"ל בטכנולוגיות נתונים בעיבוד מודיעין.

טענה : חיילים ירו לעבר אזרחים בקרבת אתרים לחלוקת סיוע הומניטרי.

הוראות צה"ל אוסרות על תקיפת אזרחים. טענות בדבר התנהלות פסולה, לרבות בקשר לאירועי ירי בקרבת מרכזי חלוקת סיוע, הועברו לבדיקה. צה"ל מתייחס ברצינות לטענות בדבר התנהלות פסולה של כוחותיו: נהליו מחייבים בחינה ראשונית של כל דיווח, תלונה או טענה מהימנה בדבר התנהלות פסולה המתקבלים אצלו. כאשר המידע מעלה חשד סביר להתנהלות פסולה המצדיק חקירה פלילית, הפרקליט הצבאי הראשי (הפצ"ר) מורה על פתיחה בחקירה פלילית, וכתבי אישום מוגשים כאשר הראיות מצדיקות העמדה לדין.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

באופן ספציפי, הוראות הפתיחה באש שחלו על הכוחות שפעלו בקרבת אתרי חלוקת הסיוע התירו ירי רק לעבר פעילים צבאיים וחשודים שהיוו איום מיידי. צה"ל פעל לאפשר ולהקל על פעילותם של אתרי חלוקה אלה כדי שהמזון יגיע לאזרחים, בהתאם לדין הבין-לאומי ההומניטרי ולערכים הומניטריים. האתרים פעלו באזור לחימה פעיל, שבו פעלו פעילים חמושים תוך היטמעות מכוונת באוכלוסייה, וכוחות צה"ל היו חשופים לסיכון.

בעקבות מספר אירועים טרגיים שבהם נהרגו אזרחים במרכזי החלוקה או בסביבתם, נערכו תחקירים מבצעיים, הופקו ויושמו לקחים וחודדו הוראות; צה"ל גם נקט אמצעים שונים לשיפור הסביבה המבצעית בקרבת האתרים, לרבות סימון אזורי פעילותו, הצבת מכשולים פיזיים ושלטים להגבלת הגישה לאזורי לחימה ופתיחת דרכי גישה נוספות (פרסום צה"ל מ' 30 ביוני 2025, הכולל תצלומים של השלטים, המחסומים ודרכי הגישה). דיווחים על נפגעים בקרבת האתרים אינם מוכיחים כשלעצמם מי היה אחראי לפגיעה או כיצד אירעה. שאלות אלה מחייבות בחינה של הראיות בכל אירוע. אירועים חריגים שדווחו הועברו לבחינת מנגנון התחקור המטכ"לי.

למידע נוסף בעניין בדיקות וחקירות של אירועים חריגים בצה"ל, ראו ההודעה שפרסם צה"ל ב-24 בפברואר 2024 (ועודכנה לאחר מכן): טיפול בטענות להתנהלות פסולה בהקשר של המלחמה בעזה.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

טענה: בניינים הופצו "בהתאם לאלגוריתם" בשכונות שבהן נותר רבע מהתושבים, על בסיס העובדה שקודם לכן התושבים הוזהרו ונקראו לעזוב.

הבסיס לתקיפות בצה"ל הוא זיהוי מטרות צבאיות; ההוראות בצה"ל מבהירות כי מתן אזהרה לא מאפשר להתעלם מנוכחותם של אזרחים כשמחליטים על תקיפה, או מתיר תקיפה כשלעצמו; ומעולם לא התקבלה החלטה על תקיפה בידי אלגוריתם. המאמץ להערכת פגיעה צפויה באזרחים מתחיל רק לאחר שמבנה זוהה כמטרה צבאית. בהיעדר זיהוי כזה לא מתוכננת תקיפה, ללא קשר לשיעור האזרחים שנותרו באזור. היקף עזיבת התושבים באזור מסוים הוא אחד הפרמטרים ששימשו בהערכה שמבצעים הגורמים הרלוונטיים בצה"ל של הפגיעה הצפויה באזרחים עקב התקיפה, לצד מודיעין ותצפיות. כאשר היה צפוי שאזרחים ייפגעו מתקיפה, יושמו כללי הדין הבין-לאומי ההומניטרי האוסרים על תקיפות בלתי מידתיות ומחייבים נקיטת אמצעי זהירות לצמצום הפגיעה באזרחים.

תיאור התקיפות על "שכונות" בסרט הוא מטעה. היו מקרים שבהם חמאס השתמש במקבצי בניינים שלמים, או בחלקים ניכרים מהם, כמתחמי לחימה: בבניינים מסוימים היו מפקדות, באחרים אמצעי לחימה, באחרים עמדות תצפית או נ"ט ובאחרים פירי מנהרות, ולעתים קרובות חיברה רשת מנהרות בין הבניינים לבין עצמם ובינם לבין מקומות נוספים. כל מבנה שהותקף במקרים אלה נדרש להיבחן פרטנית ולהיות מוגדר כמטרה צבאית. גם אז, מאחר שצה"ל היה מודע לנוכחות אזרחים, כל תקיפה כזו הייתה כפופה להערכת מידתיות, וצה"ל פעל לצמצום ולדייק את השטח המיועד לתקיפה, בהתאם לדין ואף מעבר לנדרש בו, לכדי מה שהיה הכרחי מבחינה מבצעית בלבד, במטרה לצמצם פגיעה באזרחים.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

טענה : בצה"ל לחלחלה ההבנה שאין בלתי מעורבים בעזה.

תשובה : ההבחנה בין מחבלים לאזרחים בלתי-מעורבים היא אבן יסוד בצה"ל, בקרב מפקדיו ובהוראות המחייבות בצבא, החלות בלחימה בעזה. היא מתבטאת באופן חד-משמעי בכל נוהל או הנחיה העוסקים בתהליכי תקיפה בצה"ל. בהתאם, ההוראות אוסרות על תקיפה מכוונת נגד אזרחים בלתי-מעורבים או תקיפות הצפויות לפגוע בהם באופן בלתי-מידתי, ומחייבות לצמצם ככל הניתן את האפשרות לפגיעה נלווית באזרחים כתוצאה מתקיפות נגד יעדים צבאיים בקרבתם. בעקבות הבחנה ברורה זו, צה"ל נקט בלחימה בעזה באינספור פעולות ושיטות מתועדות לצמצום פגיעה באוכלוסייה האזרחית, לרבות באמצעות אזהרות, תכנון תקיפות מתאים, וביטולי תקיפות לאור נוכחות אזרחים. הטענה של אחד המרואיינים לגבי גישה לפיה "אין בלתי מעורבים בעזה" אולי מייצגת תחושות והערכות אישיות שלו, אך היא לא מייצגת בשום צורה את גישת צה"ל ומפקדיו, את ההוראות המחייבות בו, את פעולותיו לצמצום פגיעה באזרחים לאורך המלחמה, שתועדו והופצו בפומבי פעמים רבות.

טענה : מרואיין נשאל אם מדובר ברצח עם, והשיב בחיוב.

הטענה בדבר "רצח עם" היא מקוממת וחסרת בסיס, ומדינת ישראל דחתה ועודנה דוחה אותה מכול וכול. בחירתם של יוצרי הסרט לשאול אנשים שאינם מומחים לנושא, ואינם מכירים את ההגדרה המקובלת בעולם למונח, מה דעותיהם האישיות בעניינו, היא מניפולטיבית, מטעה ולא-רלוונטית. מיד לאחר מתקפת 7 באוקטובר, ועוד לפני שישראל החלה בתגובה צבאית משמעותית, הונע קמפיין פוליטי בין-לאומי שנועד להשוות באופן כוזב בין הנפגעים וההרס הכרוכים במלחמה לבין המושג "רצח עם", ולהטעות את הציבור הרחב באשר למשמעותו של מונח זה. דעותיהם האישיות של מרואיינים שלא היו מעורבים בהחלטות הפיקודיות הרלוונטיות אינן יכולות לבסס את קיומה של כוונה לרצח עם.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

התוצאה היא שהסרט מזמין את הצופים להסיק מסקנה משפטית ועובדתית שהחומר המוצג בסרט כלל לא מבסס ולא יכול לבסס. היסוד המגדיר של "רצח עם" בדין הבין-לאומי הוא הכוונה המיוחדת להשמיד, באופן מלא או חלקי, קבוצה לאומית, אתנית, גזעית או דתית, בתור שכזו. המרואיינים לא יכלו להעיד על כוונה כזו או להציג ראיות לקיומה, משום שכוונה כזו לא התקיימה מעולם.

פעולות צה"ל ברצועת עזה נועדו להשיג יעדים קונקרטיים שקבע הדרג המדיני, ובפרט שלילת יכולותיו השלטוניות והצבאיות של חמאס, ויצירת תנאים להשבת החטופים. פגיעה באוכלוסייה הפלסטינית בעזה מעולם לא הייתה מטרות. צה"ל פרסם אזהרות, ביטל תקיפות, סייע להכנסת סיוע הומניטרי ונקט צעדים רבים נוספים כדי למנוע פגיעה באזרחים. אלה היו פעולות קונקרטיות שנועדו להגן על אותה האוכלוסייה שיוצרי הסרט מאשימים את ישראל וצה"ל בשאיפה להשמדה.

יום חמישי, כ' בתשרי התשפ"ז
01 באוקטובר 2026

סיכום :

הסרט מציג תמונה כוזבת של צבא המעוניין לגרום לפגיעה באזרחים.

הסרט אינו מציג את האנשים שמאחורי תהליך התקיפה : גורמי מקצוע המופקדים על תכנון מבצעי שנועד לצמצם פגיעה באזרחים, יועצים משפטיים הבוחנים תקיפות מתוכננות, והמפקדים האחראים לאישורן או לדחייתן, בצבא המחויב לדין ולערכיו.

מספר מרואיינים מתארים, במילותיהם שלהם, את כובד המשקל המוסרי הנובע מהשתתפות בתהליכי תקיפה. כובד המשקל הזה אמיתי, וצה"ל אינו מבטל אותו : החלטות העלולות לגבות חיי אזרחים הן מן הקשות ביותר שעמן מתמודדים חיילים ומפקדים, וצה"ל מצפה מחייליו להרגיש את כובד המשקל הכרוך בכך.

אולם הנטל המוסרי הכרוך בהחלטות כאלה אינו ראייה לכך שהן היו בלתי חוקיות או שיקפו אדישות לחיי אזרחים. להפך : הנטל המוסרי משקף את הרצינות שבה התקבלו ההחלטות.

התהליכים וההחלטות שהסרט נמנע מלהראות, ממחישות מה הייתה המשמעות בפועל של מאמץ צה"ל להגן על אזרחים : דרישה למודיעין נוסף, שינוי תוכניות, ביטול תקיפות, ויתור על הזדמנויות צבאיות. החלטות אלו הגבילו את השימוש בכוח בגלל הערכת הסכנה לאזרחים. הסרט מתעלם מכך.

ההשלכות הטרגיות של מלחמות לא מצדיקות עיוות של העובדות. דיון רציני בפגיעה באזרחים מחייב תיאור רציני של האופן שבו התקבלו ההחלטות בפועל. זה בדיוק מה שהסרט אינו מספק. הסרט מבקש ליצור את הרושם שצה"ל פועל באופן לא-הומאני. ואולם, במציאות, הדרך היחידה שבה יוצרי הסרט יכולים ליצור רושם כזה היא באמצעות עיוות עובדות, השמטת ההקשר הנדרש להבנת הדברים, התעלמות מפרסומים והסברים קודמים של צה"ל, והוספת מניפולציה רגשית ואפקטים תסריטאיים. צה"ל פעל ופועל באנושיות, גם אם יוצרי הסרט עשו כל שביכולתם כדי להסתיר עובדה זו.